

Nr 79.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1936 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens hantverkslånefond m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 6 mars 1936 dagtecknad proposition, nr 177, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels besluta, att en särskild statlig lånefond, benämnd »statens hantverkslånefond», skall inrättas, från vilken fond — som skall förvaltas av statskontoret — må av kommerskollegium beviljas lån åt idkare av hantverk och därmed jämförlig mindre industri för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer eller andra dyrbarare arbetsredskap (maskinanskaffningslån) och till rörelsekapital (förlagslån) i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna grunder,

dels besluta såsom kapital till nämnda fond överföra de tillgångar, som vid ingången av budgetåret 1936/1937 förefinnas å lånefonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri samt å lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare,

dels medgiva, att vad som vid sagda tidpunkt återstår oanvänt av utav riksdagen beviljat anslag för kapitalökning å sistnämnda fond må tagas i anspråk såsom kapitalökning å den nya lånefonden,

dels ock medgiva, att för lån, beviljade ur lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare, må i särskilda fall beviljas utsträckning av tidigare fastställd amorteringstid intill högst tio år från lånets lyftande.

I förevarande sammanhang har utskottet behandlat följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 324, inom första kammaren av herr *K. G. Westman* m. fl. och den andra, nr 661, inom andra kammaren av herr *H. Molander*, i vilka hemställts, att riksdagen måtte bifalla propositionen nr 177 med de ändringar i direktiven för låneverksamheten, vilka föreslagits i motionerna i syfte att göra även landsbygdens befolkning delaktig av denna form av statens stödverksamhet;

dels en inom andra kammaren av herr *O. E. Sandberg* m. fl. väckt mo-

tion, nr 322, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag snarast möjligt om inrättande av en lånefond för främjande av hem- och småindustri och därmed jämförlig verksamhet;

dels ock en inom andra kammaren av herr A. Andersson i Falkenberg m. fl. väckt motion, nr 673, däri hemställts, att riksdagen måtte, med godkännande i övrigt av den kungl. propositionen, i enlighet med kommerskollegii förslag besluta, att i de allmänna villkoren och bestämmelserna för erhållande av lån ur statens hantverkslånefond skall intagas föreskrift, att vid prövningen av låneansökningarna skall tillses, att, där ej särskilda skäl annat föranleda, lån ej lämnas till andra företag än sådana, som ägt bestånd under minst ett år.

Kungl. Maj:ts förevarande framställning är grundad på ett av kommerskollegium framlagt förslag, innefattande jämväl förslag till kungörelse i ämnet (*Bilaga*).

Departementschefen har i ärendet anført följande:

»Den genom beslut av 1933 års riksdag inrättade lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare har utgjort ett led i statsmakternas allmänna strävanden för motverkande av den då rådande ekonomiska krisen och närmast åsyftat att ekonomiskt stödja av krisen drabbade företagare inom hantverk och småindustri. Den stödaktion från statens sida, som genom nämnda fonds inrättande igångsattes, avsågs att bliva allenast av temporär natur och att alltså avvecklas, så snart krisläget det medgäve. Av den lämnade redogörelsen framgår, att hantverkets och den mindre industriens ekonomiska läge till följd av förenämnda år 1933 vidtagna statsåtgärder och den allmänna konjunkturförbättringen ej oväsentligt förbättrats. Betydande svårigheter i form av brist på kapital och otillfredsställande möjligheter att erhålla krediter förefinnas emellertid alltjämt för många av dessa näringars utövare. Med hänsyn härtill har styrelsen för Sveriges hantverksorganisation väckt fråga om vidtagande av särskilda åtgärder för möjliggörande av mera långfristig kredit för utövare av hantverk och mindre industri till rimlig ränta. Kommerskollegium har biträtt den gjorda framställningen i ämnet och även statskontoret har ansett sig icke böra göra någon erinran mot att åtgärder vidtagas i ifrågavarande syfte.

I likhet med kommerskollegium finner jag det angeläget, att åtgärder nu vidtagas i syfte att utövare av hantverk och mindre industri må beredas bättre möjligheter för tillgodoseende av normala kreditbehov.

I fråga om formen för ett statsingripande i detta syfte biträder jag kommerskollegii förslag, som innebär, att de nu bestående två lånefonder, som inrättats för hantverkets behov, nämligen lånefonden för befrämjande av hantverk och mindre industri samt lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare, sammanslås till en fond, benämnd statens hantverkslånefond.

Det förslag till närmare bestämmelser för den nya lånefonden, som av

kommerskollegium upprättats, bygger i huvudsak på de bestämmelser, som nu gälla dels för lån ur den nuvarande hantverkslånefonden och dels för förlagslån ur lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare.

Enligt kommerskollegii förslag må idkare av hantverk och därmed jämförlig mindre industri kunna ur statens hantverkslånefond tilldelas lån dels för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer eller andra dyrbarare arbetsredskap (*maskinanskaffningslån*) dels ock till betalning av gäld eller till rörelsekapital (*förlagslån*). Ehuru någon motsvarighet till de nuvarande ackordslånen icke förefinnes enligt det nya förslaget förutser detta dock beviljande av förlagslån för genomförande av ackord.

Kollegium föreslår vidare, att den rörelse, som skall kunna ifrågakomma till erhållande av lån, såsom regel bör hava ägt bestånd under minst ett år. För lån, som lämnas, skall enligt kollegii förslag ställas säkerhet, som kollegium anser sig kunna godtaga. För det första året efter låns utbekommande föreslås amorteringsfrihet. Därefter sker återbetalning med en femtedel årligen under nästföljande fem år. Å lyftat lånebelopp skall erläggas årlig ränta från lyftningsdagen efter 4.5 procent med skyldighet för låntagare att framdeles vidkännas den höjning av räntan, som Kungl. Maj:t med hänsyn till den effektiva medelräntan för statens upplåning kan finna gott bestämma.

Kommerskollegium har slutligen hemställt om medgivande för kollegium att för lån, beviljade ur lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare, i ömmande fall bevilja utsträckning av den för dylika lån fastställda amorteringstiden av sju år intill högst tio år från lånets lyftande.

Mot vad kommerskollegium sålunda föreslagit har jag funnit anledning till erinran endast i följande två hänseenden. På av statskontoret framhållna skäl anser jag, att lån icke bör utlämnas för främjande av ackordsuppgörelser med borgenärer (§ 1 sista stycket och § 6, första stycket, andra punkten i förslaget till kungörelse) samt att förlagslån sålunda — i överensstämmelse med vad Sveriges hantverksorganisation i sin förevarande framställning för sin del förutsatt — må utgå endast för beredande av rörelsekapital. Jag anser mig vidare ej kunna tillstyrka den av kommerskollegium föreslagna föreskrift ifråga om förutsättningarna för erhållande av lån, som innebär att lån i regel ej må lämnas till andra företag än sådana, som ägt bestånd under minst ett år. Den av kollegium i detta hänseende föreslagna bestämmelsen, § 5 mom. b, torde sålunda böra utgå ur författningsförslaget.

Den lånefond, som för ifrågavarande utlåningsverksamhet bör komma till stånd, lär böra stå under statskontorets förvaltning. Omhänderhavandet av själva låneverksamheten torde böra uppdragas åt kommerskollegium.

På sätt kommerskollegium föreslagit torde såsom kapital till den nya lånefonden böra överföras de tillgångar, som vid ingången av budgetåret 1936/1937 förefinnas å de nuvarande båda lånefonderna. Såsom kapitalökning å den nya lånefonden torde jämväl få tagas i anspråk vad vid sagda tidpunkt återstår oanvänt av utav riksdagen beviljat anslag till kapitalökning å lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare.»

Utskottet.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förevarande förslag om en sammanslagning av den sedan år 1910 befintliga lånefonden för befrämjande av hantverk och mindre industri samt den år 1933 med hänsyn till hantverkarnas dåvarande kristidssvårigheter nyinrättade lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare.

Den nya lånefonden — kallad statens hantverkslånefond — är avsedd att under i stort sett samma former, som gällt beträffande ovannämnda två fonder, anlitas för lån åt idkare av hantverk och därmed jämförlig mindre industri såväl i städerna som på landsbygden.

I väckta motioner I: 324 ävensom II: 322 och II: 661 har erinrats om rådande försörjningssvårigheter på landsbygden och om de biförtjänster genom hemslöjdsarbeten av olika slag, såsom exempelvis vävning, snickeri, träslöjd samt smidesverksamhet, till vilka landsbygdens befolkning ofta vore hänvisad för sin utkomst. I likhet med motionärerna behjärtar utskottet varmt att möjligheterna på allt sätt underlättas för denna befolkning att genom dylika arbeten vid sidan av exempelvis ett mindre jordbruk vinna ett välbehövt tillskott till sin i många fall knappa bärning. Utskottet förutsätter också, att denna synpunkt skall i möjligaste mån beaktas vid kommerskollegii utövning av ifrågavarande låneverksamhet. Förbises bör emellertid ej att de svårigheter, som föreligga för att genom dylikt småhantverk bereda sig biförtjänster, ej allenast äro beroende på bristande möjligheter att anskaffa kapital utan också och kanske än mer på vanskligheterna att erhålla avsättning för de tillverkade varorna. I detta avseende liksom ock beträffande möjligheterna till erforderlig handledning och undervisning m. m. har sociala jordutredningen i ett den 12 december 1935 avgivet betänkande framfört vissa uppslag, som torde förtjäna ytterligare överbägas. Överhuvud kan det förväntas, att ovannämnda motionsvis framkomna synpunkter skola kunna vinna beaktande i samband med prövningen av sociala jordutredningens förslag. Någon framställning till Kungl. Maj:t från riksdagens sida — vilket påyrkats i motionen II: 322 — torde vid sådant förhållande ej erfordras.

I motionen II: 673 har yrkats, att bland de allmänna bestämmelserna för lån från statens hantverkslånefond måtte intagas föreskrift att vid prövningen av låneansökningarna skall tillses att, där ej särskilda skäl annat föranleda, lån ej lämnas till andra företag än sådana, som ägt bestånd under minst ett år. Härvid har framhållits, att nystartade företag för att få avsättning för sina alster ofta nödgades tillämpa en på mindre hållbar kalkulation grundad prissättning, något som vore till skada för andra företag och däri anställda yrkesarbetare.

För egen del får utskottet erinra därom, att någon dylik bestämmelse ej hittills förefunnits, och utskottet kan ej finna påkallat att något dylikt villkor nu införes. Vid statens ifrågavarande långivning bör frågan om de låneansökandes kompetens och de konkurrenssynpunkter, som vid ärendenas behandling kunna påvisas, i den mån så är möjligt beaktas, liksom det också i övrigt bör noggrant tillses, att sådana allmänna betingelser föreligga, att lånen kunna antagas bliva till avsett gagn.

Utskottet, som alltså ej funnit anledning till erinran mot de av departementschefen föreslagna bestämmelserna för lån från ifrågavarande fond, får, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag, hemställa,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 673, må

1) besluta, att en särskild statlig lånefond, benämnd »statens hantverkslånefond», skall inrättas, från vilken fond — som skall förvaltas av statskontoret — må av kommerskollegium beviljas lån åt idkare av hantverk och därmed jämförlig mindre industri för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer eller andra dyrbarare arbetsredskap (maskinanskaffningslån) och till rörelsekapital (förlagslån) i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna grunder,

2) besluta såsom kapital till nämnda fond överföra de tillgångar, som vid ingången av budgetåret 1936/1937 förefinnas å lånefonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri samt å lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare,

3) medgiva, att vad som vid sagda tidpunkt återstår oanvänt av utav riksdagen beviljat anslag för kapitalökning å sistnämnda fond må tagas i anspråk såsom kapitalökning å den nya lånefonden,

4) medgiva, att för lån, beviljade ur lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare, må i särskilda fall beviljas utsträckning av tidigare fastställd amorteringstid intill högst tio år från lånets lyftande.

b) att motionerna I: 324 och II: 661 må anses besvarade med vad utskottet ovan anfört.

c) att motionen II: 322, i den mån den ej må anses besvarad med vad utskottet anfört, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 april 1936.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Carlsson* i Gävle, *Olof Olsson*, *Johansson* i Fredrikslund, *Bergqvist*, *Nilsson* i Gränebo, *Oscar Olsson*, *Svensson* i Kompersmåla, *Asplund*, *Wallis*, *Nylander*, *Nilsson* i Fredriksfält och *Larsson* i Varberg; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson*, *Strindlund*, *Holmgren*, *Andersson* i Höör, *Persson* i Falla, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Norling*, *Olofsson* i Digernäs, *Isacsson* och *Olsson* i Staxäng.

Bilaga.

**Av kommerskollegium upprättat förslag
till
kungörelse angående statens hantverkslånefond.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Idkare av hantverk och därmed jämförlig mindre industri må, i den ordning och på de villkor, som i denna kungörelse föreskrivas, av kommerskollegium kunna tilldelas lån ur statens hantverkslånefond

dels för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer eller andra dyrbarare arbetsredskap (*maskinanskaffningslån*),

dels ock till betalning av gäld eller till rörelsekapital (*förlagslån*).

2 §.

Maskinanskaffningslån må uppgå till högst nio tiondelar av köpeskillingen för de maskiner eller redskap, för vilkas betalande lån sökes, och må ej överstiga 10,000 kronor.

3 §.

Storleken av förlagslån skall anpassas efter förhållandena inom den yrkesgren, rörelsen avser, men må i allmänhet ej uppgå till högre belopp än som motsvarar en fjärdedel av sökandens genomsnittliga årliga omsättning under de senaste tre åren eller den kortare tid, varunder rörelsen bedrivits. En och samme låntagare må ej undfå lån till högre belopp än 3,000 kronor eller, där beviljande av lån till högre belopp av särskilda skäl finnes påkallat, 5,000 kronor.

4 §.

Ansökan om hantverkslån skall ställas till kommerskollegium och dit ingivas inom tid, som av kollegium kungöres. Ansökan, som skall vara avfattad enligt av kollegium fastställt formulär, skall angiva önskat lånebelopp, det ändamål, för vilket lånet är avsett att användas, samt innehålla uppgift å den säkerhet, som av sökanden för lånet erbjudes. Vid ansökan skola fogas uppgifter i de hänseenden, som jämlikt 2, 3 och 5 §§ skola ligga till grund för prövning av ansökningen.

Ansökan bör vara åtföljd av intyg om sökandens lämplighet för erhållande av lån, utfärdat av person i statlig, kommunal eller kyrklig ämbets- eller förtroendeställning i orten. Kollegium må därutöver införskaffa yttrande från myndigheter ävensom från sammanslutning inom hantverket.

5 §.

Vid prövning av ansökning om lån har kommerskollegium att tillse, att

a) lån ej beviljas i andra fall än där ett verkligt behov föreligger för företagets finansiering med hjälp av hantverkslån;

b) där ej särskilda skäl annat föranleda, lån ej lämnas till andra företag än sådana, som ägt bestånd under minst ett år;

c) säkerhet ställes för lånet, som kollegium anser sig kunna godtaga.

6 §.

Beträffande beviljat lån äger kommerskollegium fastställa de särskilda villkor för lånebeloppets lyftande och åtnjutande, som må finnas påkallade i syfte att trygga beloppets användande till avsett ändamål. Därvid må föreskrivas, att lånebelopp helt eller delvis må utbetalas till viss angiven borngenär.

Beviljat lån utbetalas av kommerskollegium.

7 §.

Av låntagare lyftat lån skall, sedan det innehafts under ett år från första lyftningsdagen, enligt av kommerskollegium fastställd amorteringsplan återbetalas med en femtedel årligen, så att inom utgången av sjätte året lånet tillfullo guldits. Låntagaren äger dock att före lånetidens utgång inbetala ogulden del av lånebeloppet. Inbetalning av lånebelopp skall verkställas till kommerskollegium.

8 §.

Å lyftat lånebelopp skall erläggas årlig ränta från lyftningsdagen efter fyra och en halv procent, dock med skyldighet för låntagaren att framdeles vidkännas den höjning av räntan, som Kungl. Maj:t med hänsyn till den effektiva medelräntan för statens upplåning kan finna gott bestämma. Därest till betalning förfallet kapitalbelopp icke inom åtta dagar efter förfallodagen guldits, är låntagaren skyldig att å det förfallna beloppet erlägga sex procent årlig ränta från förfallodagen, till dess betalning sker.

9 §.

Kommerskollegium äger att förklara lånet eller vad därav återstår oguldet vara till återbetalning genast förfallet, om

- a) låntagaren genom bedräglig uppgift föranlett lånets beviljande;
- b) låntagaren icke erlägger likvid inom åtta dagar från förfallodagen eller eljest försummar att fullgöra något för lånets åtnjutande uppställt villkor;
- c) kommerskollegium under lånetiden skulle finna, att den ställda säkerheten icke längre kan av kollegium godtagas;
- d) sådana förhållanden äro för handen, att låntagaren, med hänsyn till det med lånet avsedda ändamålet, uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma.

10 §.

Låntagare skall, i den omfattning, kommerskollegium kan komma att påfordra, bereda av kollegium utsett ombud tillfälle att besiktiga företaget och taga del av dess räkenskaper med tillhörande verifikationer.

11 §.

Finner kommerskollegium, att avskrivning av fordran på grund av utlämnat lån bör äga rum, skall frågan därom underställas Kungl. Maj:t.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1936, från och med vilken dag kungörelsen den 17 juni 1916 (nr 230) angående ändrade bestämmelser för lån från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri samt kungörelsen den 9 juni 1933 (nr 355) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån ur lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare, med däri sedermera vidtagna ändringar, skola upphöra att gälla; dock att vad i sistnämnda båda kungörelser stadgas fortfarande skall äga tillämpning i fråga om sådana jämlikt berörda föreskrifter beviljade lån, som utestå oguldna efter sagda tidpunkt.

Har beträffande före den 1 juli 1936 gjord ansökan om lån ur någon av sistnämnda båda fonder beslut ej meddelats före nämnda dag, skall den nya kungörelsen tillämpas å ärendet.